

ע"פ 90/20 - יוסף ברוך נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

ע"פ 90/20

לפני: כבוד הרשמת שרית עבדיאן

המערער: יוסף ברוך

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

**הודעה מטעם הסניגוריה הציבורית מיום
31.1.2020; הודעה מטעם המערער מיום
6.2.2020**

תאריך דיון: כ"ב בשבט התש"ף (17.2.2020).
בשם המערער: בעצמו
בשם המשיבה: עו"ד עודד ציון
בשם הסניגוריה הציבורית: עו"ד טל ענר

החלטה

1. המערער הורשע בביצוע עבירה של רצח לפי סעיף 300(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) בגין גרימה בכוונה למותה של אשתו ז"ל, והושת עליו, בין היתר, עונש של 20 שנות מאסר בפועל; 24 חודשי מאסר על תנאי; ופיצוי בסך של עמוד 1

120,000 ש"ח לבתם של המערער והמנוחה ז"ל (תפ"ח 26100-07-17; הכרעת דין מיום 15.9.2019 וגזר דין מיום 24.11.2019).

2. המערער הגיש ביום 5.1.2020, בעצמו, הודעת ערעור שכוונה נגד ההרשעה ונגד העונש שהוטל עליו. בהחלטתי מיום 7.1.2020 הוריתי למערער להודיע מיהו עורך הדין אשר ייצגו בהליך שבכותרת, וצינתי כי ככל שלא תוגש הודעה כאמור יישקל מינוי של סניגור מטעם הסניגוריה הציבורית. משלא הוגשה הודעה, הוריתי, בהחלטתי מיום 27.1.2020, על מינוי סניגור מטעם הסניגוריה הציבורית לייצוגו של המערער בערעור.

3. בהודעה מטעם הסניגוריה הציבורית מיום 31.1.2020 צוין כי המערער יצג את עצמו לאורך רוב שלבי ההליך שהתנהל בבית המשפט המחוזי, לאחר שהיה מיוצג תחילה על-ידי סניגור פרטי ובהמשך על-ידי ארבעה סניגורים ציבוריים, וכי נוכח עמדתו של המערער בבית המשפט המחוזי מבוקש להורות לו להודיע האם הוא מעוניין בייצוג בערכאת הערעור ולחילופין לקיים דיון במעמד הצדדים בשאלת הייצוג. בהודעה שהוגשה מטעם המערער ביום 6.2.2020 הבהיר הוא כי אינו מעוניין להיות מיוצג על-ידי עורך דין במסגרת הערעור שבכותרת, וכי הוא מבקש שלא ימונה לו סניגור מטעם הסניגוריה הציבורית.

4. ביום 17.2.2020 התקיים לפניי דיון בסוגיית ייצוגו של המערער. לדיון התייצבו המערער, נציג מטעם הסניגוריה הציבורית ונציג מטעם המדינה. אף לאחר שניתנו למערער הסברים – באמצעותי ובאמצעות בא-כוח המדינה ובא-כוח הסניגוריה הציבורית – בכל הנוגע לקשיים הנעוצים בייצוג עצמי בהתחשב בחומרת העבירה שבה הורשע, שב הוא על עמדתו וטען נחרצות כי הוא אינו מעוניין בייצוג כלשהו בערעור. נוכח עמדת המערער, אף הסניגוריה הציבורית סברה כי אין מקום למינוי סניגור מטעמה וביקשה להורות על שחרור מייצוג המערער.

5. עבירת הרצח בהורשע המערער נמנית עם העבירות המנויות בסעיף 15(א)(1) לחוקסדרה הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי), אשר לגביהן הורה המחוקק כי יש למנות לנאשם סניגור. ואולם, סעיף 15(ב) לחוק סדר הדין הפלילי מקנה לבית המשפט שלערעור סמכות שלא למנות סניגור בתנאים מסוימים, וזו לשונו:

"בית המשפט שלערעור רשאי לא למנות סניגור אם הנאשם ביקש זאת ובית המשפט ראה שלא יגרם לו אי-צדק אם לא ייצגו סניגור".

באשר לתנאים לקבלת בקשה לשחרור מייצוג מטעם הסניגוריה הציבורית ראו: סעיף 16 לחוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1955; תקנה 8(א) לתקנות הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1996; ע"פ 7211/18 הסניגוריה הציבורית נ' מדינת ישראל, פסקאות 10-15 (12.12.2018).

6. בבחינת בקשתו של מערער שלא להיות מיוצג בגדרי הערעור, יש להביא במכלול השיקולים את האוטונומיה של המערער להחליט בעצמו על דרך ניהול הגנתו (ראו: ע"פ 5889/01 נחום נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(5) 823, 817 (2005); בש"פ 895/20

דטיאשווילי' מדינת ישראל, פסקה 8 (10.2.2020) (להלן: עניין דטיאשווילי); ע"פ 6922/16 קופרנ' מדינת ישראל, פסקה 15 (13.11.2019)). מנגד, יש לשקול גם שיקולים "פטרנליסטיים" שמטרתם להגן על זכויות המערער, והנחת המוצא היא כי מוטב לבעל דין ליהנות מהגנה של סניגור, ולו מוגבלת, מאשר לא להיות מיוצג כלל (ראו: ראו: ע"פ 7335/05 הסניגוריה הציבורית, מחוז הצפון' מדינת ישראל, פ"ד (2) 346, 355 (2005); ע"פ 10067/08 הסניגוריה הציבורית נ' אוחיון, פסקה 7 (15.12.2008); ע"פ 8347/13 פלוני נ' מדינת ישראל (19.2.2014); ע"פ 7211/18 הסניגוריה הציבורית נ' מדינת ישראל, פסקאות 12-11 (12.12.2018)). בנוסף, יש לשקול את האינטרס הציבורי שעניינו בירור האמת וקיומו של משפט צדק (ראו: ע"פ 8347/13 פלוני' מדינת ישראל, פסקה 15 (11.2.2016) (להלן: ע"פ 8347/13)).

7. בענייננו, לאחר שבחנתי את מכלול השיקולים הרלוונטיים, ולא בלי התלבטות, הגעתי לכלל דעה כי יש להיעתר לבקשת המערער והסניגוריה, ולהורות, בשלב זה, על שחרור הסניגוריה מייצוגו של המערער.

8. אכן, המערער הורשע בעבירה שהיא מן החמורות שבספר החוקים - רצח לפי סעיף 300(א) לחוק העונשין - ונתון זה בהחלט מטה את הכף לעבר מינוי סניגור בערכאת הערעור (ראו: ע"פ 599/19 דטיאשווילי' מדינת ישראל (12.11.2019); ערעור על החלטה זו נדחה בעניין דטיאשווילי הנ"ל). לא למותר לציין כי פסיקתו של בית משפט זה עמדה על כך שמצב דברים בו אין לנאשם בתיק מורכב ייצוג בשל עמדתו הנחרצת הוא אינו מצב רצוי, בראש ובראשונה כלפי הנאשם עצמו (ראו: ע"פ 3314/06 אייזנקוט נ' מדינת ישראל, פסקה 5 לפסק דינו של כבוד השופט (כתוארו אז) ח' מלצר (11.1.2010)). לכן, החלטה לשחרור של סניגור מייצוג היא "בבחינת המוצא האחרון מבחינתו של בית המשפט, גם כאשר הנאשם מבקש במפורש להשתחרר מייצוגו של הסניגור" (ראו: ע"פ 8347/13, בפסקה 15).

9. יחד עם זאת, אני סבורה שבשים לב להשתלשלות העניינים הדיונית בבית המשפט המחוזי, ונוכח התרשמותו של בית המשפט המחוזי מהמערער והתרשמותי שלי במהלך הדיון שהתקיים לפניי, יש להעדיף בענייננו את האוטונומיה של המערער להחליט על אופן ניהול הגנתו.

10. כאמור, המערער היה מיוצג בבית המשפט המחוזי תחילה על-ידי סניגור פרטי ולאחר מכן על-ידי ארבעה סניגורים ציבוריים. המערער הביע אי שביעות רצון מייצוגו וביקש מבית המשפט המחוזי לייצג את עצמו. לאחר שנעשו מאמצים רבים, שלא נשאו פרי, לשכנע את המערער לייצג את עצמו, הן מטעם בית המשפט המחוזי והן מטעם הסניגוריה הציבורית, נעתר בית המשפט לבקשתו של המערער לייצג את עצמו בגדרי ההליך. כך צוין בהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי:

"בית המשפט עשה כל שביכולתו, חזר והפציר בנאשם לאורך כל ההליך כי חשוב וטוב לו, בפרט נוכח עבירת הרצח שבה הוא מואשם, כי יהיה מיוצג על ידי סניגור. בית המשפט, בסיוע הסניגורים ובסיוע בא כוח המאשימה ניסו פעם אחר פעם לשכנע את הנאשם והפצירו בו להסכים למינוי סניגור.

[...]

כעולה אף מתגובת הסניגוריה הציבורית, במהלך התקופה הרלוונטית, חשיבות ייצוגו הוסברה לנאשם פעמים רבות בשיחות עמו,

בדיונים בבית המשפט, מצד הסניגורים ומצד בית המשפט. כל מאמצי השכנוע לא נשאו פרי. בנסיבות אלה, בהן הנאשם הביעה רצונו לייצג את עצמו באופן נחרץ, נתונה לנאשם הזכות להחליט בעצמו על דרך ניהול הגנתו [...] "(שם, בפסקה 3).

לאחר שבית המשפט המחוזי הורה על שחרורה של הסניגוריה הציבורית מייצוגו של המערער, ייצג המערער את עצמו בהליך, לרבות בדיוני ההוכחות ובשלב הסיכומים. כך צוין בעניין זה בהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי:

"הנאשם אינו משפטן, התכונן, ייצג את עצמו כשהוא בקיא היטב בחומר הראיות, חקר את העדים, טען את טיעוניו וסיכם" (שם, שם).

11. אם כן, החשיבות במינוי סניגור ציבורי לייצוגו של המערער הוסברה לו פעמים רבות על-ידי בית המשפט המחוזי ועל-ידי הסניגוריה הציבורית, ולמרות זאת המערער עומד בסירובו להיות מיוצג. אף בדיון שהתקיים לפניי שבתי ופירטתי בפני המערער את הקושי בייצוג עצמי, בפרט בערכאת הערעור, ואולם המערער שב על עמדתו וסירב להיות מיוצג בגדרי הערעור, ואף ביקש בתוקף שלא אמנה לו סניגור שייצגו בערעור. התרשמתי מהמערער היא כי מדובר באדם רהוט, אשר הבין את מהלך הדיון ואת ההסברים שהוצגו לו באשר לקשיים בייצוג עצמי בגדרי הערעור, וחרף האמור ביקש לייצג את עצמו בגדרי הערעור.

12. במכלול הנסיבות שפורטו, אני סבורה כי המקרה דנן נופל לגדר המקרים החריגים של סעיף 15(ב) לחוק סדר הדין הפלילי, וכי בשלב זה יש לשחרר את הסניגוריה הציבורית מייצוגו של המערער, וזאת בהתחשב בשיקולים המצטברים הבאים: ראשית, אני סבורה כי נוכח עמדתו העיקשת של המערער אין במינוי של סניגור כדי להועיל לו, שכן אני צופה שהמערער לא ישתף פעולה עם סנגורו, כפי שאף קרה בעבר; שנית, המערער ייצג את עצמו בבית המשפט המחוזי, חקר את העדים וסיכם את טענותיו ובית המשפט המחוזי התרשם כי המערער "בקיא היטב בחומר הראיות"; שלישית, הקשיים בייצוג עצמי הוסברו למערער היטב הן בבית המשפט המחוזי והן על-ידי, ולהתרשמתי המערער הבין קשיים אלה, ובכל זאת עומד על כוונתו לייצג את עצמו. במכלול נסיבות אלה הגעתי, אפוא, לכלל דעה כי יש לכבד את רצונו של המערער ולאפשר לו לייצג את עצמו בגדרי הערעור (ראו והשוו, למשל: ע"פ 9393/08סוויטי נ' מדינת ישראל (7.5.2009); ע"פ 8347/13, בפסקה 15; ע"פ 4276/16 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 2 (20.12.2016)).

13. סוף דבר: הבקשה לשחרור הסניגוריה הציבורית מייצוגו של המערער מתקבלת.

יחד עם זאת, נציג מטעם הסניגוריה הציבורית יתייצב לדיון שייקבע בערעור והמזכירות תדאג לזמנו.

כמובן שאין בהחלטתי זו כדי למנוע מההרכב שידון בערעור כדי לקבל החלטה אחרת לרבות החלטה המורה על מינוי סניגור ציבורי למערער.

החלטתי זו תתויק בתיקי השופטים.

ניתנה היום, א' באדר התש"ף (26.2.2020).

שרית עבדיאן
ר ש מ ת
